



پرندهگان زیبای تالاب‌های نقده

عزیز عذار
با همکاری مه‌راب آق‌اعلی‌نژاد
دبیران زیست‌شناسی شهرستان نقده

اشاره

نخستین گام برای حفاظت، بازسازی و پایدار کردن اکوسیستم‌ها شناخت و معرفی آن‌ها با تأکید بر حفاظت و نقش آن‌ها در زندگی انسان است. اگر معلمان زیست‌شناسی کشور هر کدام به فراخور توانایی خود به معرفی بخشی از محیط‌زیست خود، از جمله حیات وحش بپردازند، پس از مدتی می‌توانیم همه محیط‌های زیست کشورمان را بهتر بشناسیم و شناخت اکوسیستم‌های کشور مقدمه نجات آن‌هاست. کوشش برای شناخت محیط‌زیست یکی از موارد کاربردی این رشته از علوم است و سبب علاقه‌مندی دانش‌آموزان به زیست‌شناسی می‌شود. این نوشته یکی از کارهای مفید دو تن از معلمان زیست‌شناسی کشور در شناخت و معرفی تنوع پرندهگان پیرامون منطقه محل زندگی خود است.

کلیدواژه‌ها: پرندهگان، تالاب بین‌المللی، تالاب‌های نقده.

معرفی موقعیت جغرافیایی شهرستان نقده

از رودخانه گادار چایی و نیز از چشمه‌های فراوانی که دارد، تأمین می‌شود. شهرستان نقده چند تالاب بین‌المللی دارد. این تالاب‌ها زیستگاه پرندهگان زیبا و نادری است که برای تولیدمثل به آنجا مهاجرت می‌کنند (شکل ۱ و جدول ۱). علاقه‌مندان به پرندشناسی و پرندنگری در فصول مختلف سال برای تماشای این پرندهگان به شهرستان نقده سفر می‌کنند. به‌علاوه، وجود این تالاب‌ها مانع نفوذ آب‌های شور زیرزمینی دریاچه ارومیه به آب‌های زیرزمینی و چاه‌ها می‌شود.

شهرستان نقده در شمال غربی ایران و در استان آذربایجان غربی قرار دارد و از شمال با شهرستان ارومیه، از شرق با دریاچه ارومیه، از جنوب شرقی با شهرستان مهاباد، از جنوب غربی با پیرانشهر و از غرب با شهرستان اشنویه همسایه است. وسعت این شهرستان ۱۰۵۰ کیلومتر مربع است. حداقل ارتفاع در این منطقه ۱۰۰۰ و حداکثر ۲۱۰۰ متر از سطح دریای آزاد است و جمعیت آن ۱۳۴۰۰۰ نفر است. آب این شهرستان بیشتر

جدول ۱. تالاب‌های شهرستان نقده

نام تالاب	نام‌های دیگر	موقعیت	مساحت هکتار	نوع
اسلام آباد	شیطان آباد	کنار روستای اسلام آباد شهرستان نقده	۱۵۰	عادی
درگه سنگی	سیران گلی	جاده ارومیه - مهاباد در یک کیلومتری سه راهی محمدیار، عرض ۳۷ درجه شمالی و طول ۴۵ درجه و ۳۳ دقیقه شرقی	۷۳۵	بین‌المللی (تاریخ انتخاب به‌عنوان سایت رامسر) ۱۳۵۴/۴/۲
سولدوز	جهود آباد	۳ کیلومتری شمال شرق تالاب یادگارلو عرض ۳۷ درجه و ۴ دقیقه شمالی و طول ۴۵ درجه و ۳۵/۵ دقیقه شرقی	۲۰۰	شکار ممنوع
شورگل	حسنلو، آغ‌قالا	کنار روستاهای حسنلو و عظیم خانلوی شهرستان نقده عرض ۳۷ درجه و ۱ دقیقه شمالی و طول ۴۵ درجه و ۲۸ دقیقه شرقی	۱۴۰۰ قبلا ۱۱۰۰ فعلا	بین‌المللی (تاریخ انتخاب به‌عنوان سایت رامسر) ۱۳۵۴/۴/۲
گرده قیط و ممیند	-	۷ کیلومتری سه راه نقده به سمت دریاچه ارومیه	۶۰۰	شکار ممنوع
یادگارلو	خدرحاجی	کنار روستای یادگارلو در شهرستان نقده عرض ۳۷ درجه و ۲ دقیقه شمالی و طول ۴۵ درجه و ۳۲ دقیقه شرقی	۳۵۹	بین‌المللی (تاریخ انتخاب به‌عنوان سایت رامسر) ۱۳۵۴/۴/۲

شکل ۱. نام و موقعیت تالاب‌های شهرستان نقده (سولدوز)



تاریخ ثبت: ۱۳۵۴/۴/۲
گیاهان غالب: جگن و نی

شکل ۲. تالاب بین‌المللی یادگارلو در تاریخ ۸۹/۳/۶؛ این تالاب در حال حاضر خشک شده، ولی هنوز تعدادی پرنده در آن زندگی می‌کنند.

۱. تالاب بین‌المللی یادگارلو
مساحت: ۲۵۰ هکتار



Pica pica زاغی
نام محلی: گه‌جه‌له
۹۲/۲/۲۴



Saxicola rubetra چک بوته‌ای
۹۳/۱/۳۰



Motacilla flava دم‌چنبرک زرد
نام محلی: گوت آنان
۹۳/۱/۳۰



Bubulcus ibis گاوچرانک
نام محلی: هوقار، ارسین بوغاز
۹۲/۳/۲۴



Saxicola torquatus چک
۹۳/۱/۳۰



Upopa epops هدهد (شانه‌بهر)
نام محلی: بوب بو
۹۲/۴/۱۸



طرقه چکاوک (چکاوک گندمزار) *Melanocorypha calandra*
نام محلی: قازالاق
۹۳/۱/۳۰

۲. تالاب بین‌المللی شورگل (حسنلو)
مساحت: ۱۱۰۰ هکتار
گیاهان: نی و جگن
پرندهگان تالاب حسنلو



باکلان
۹۳/۲/۲۰



حواصیل خاکستری *Ardea cinerea*
نام محلی: ارسین بوغاز، هوغار
۹۲/۷/۴



چکاوک کاکلی *Galerida cristata*
نام محلی: پوپونکی
۹۳/۲/۱۲



حاجی لک‌لک (لک‌لک سفید) *Ciconia ciconia*
نام محلی: حاجی لی لک
۹۲/۷/۴



زنبور خوار گلوخرمایی *Merops persicus*
نام محلی: آری قاپان، قورقور
۹۲/۷/۴



حواصیل زرد *Ardeola ralloides*
نام محلی: زینگ
۹۳/۲/۱۸



خروس کولی سینه سیاه *Vanellus spinosus*
نام محلی: زینگ
۹۳/۷/۴



اکراس سیاه *Plegadis falcinellus*
نام محلی: قره ناز
۹۳/۷/۴



کاکالی سرسیاه *Larus ridibundus*
نام محلی: جوماغان
۹۳/۲/۲۰



کمرکولی کوچک *Sitta neumayer*
نام محلی: جوماغان
۹۳/۲/۱۸



کشمی کوچک *Tachybaptus ruficollis*
نام محلی: جوماغان
۹۳/۲/۱۸



گلاریول بال سرخ *Glareola pratincola*
نام محلی: شه له که
۹۳/۲/۵



ماهی خورک *Alcedo atthis*
نام محلی: گوی گوش، بالغ قاپان
۹۳/۶/۲۶



اردک تاجدار *Netta rufina*
نام محلی: پوم پولو اوردک
۹۳/۲/۲۰



دم‌جنیانک ابلق *Motacilla alba*
نام محلی: گوت آتان
۹۲/۱۲/۸



چارخو (چنگر نوک قرمز) *Gallinula chloropus*
نام محلی: فاشقا تویوغ
۹۳/۲/۱۸



سسک تالایی *Acrocephalus palustris*
نام محلی: بول بول
۹۳/۲/۱۸



حواصیل هندی *Ardeola grayii*
نام محلی: ارسین بوغاز، هوغار
۹۲/۷/۴



اردک سرسفید *Oxyura leucocephala*
نام محلی: آغ باش اوردک
۹۳/۲/۱۸



حواصیل شب *Nycticorax nycticorax*
۹۳/۲/۱۸



اردک سرحنایی *Aythya ferina*
نام محلی: فرمزی باش اوردک
۹۳/۲/۱۸



اگرت کوچک *Egretta garzetta*
 نام محلی: هوقار، ارسین بوغاز
 ۹۲/۷/۴



بوتیمار *Botaurus stellaris*
 ۹۳/۲/۱۸

شکل ۴. تالاب بین‌المللی درگه سنگی در تاریخ ۹۲/۷/۷



۳. تالاب بین‌المللی درگه سنگی
 مساحت: ۷۲۵ هکتار
 گیاهان: نی، جگین و گز
 پرندگان تالاب درگه سنگی



چکچک دشتی *Oenanthe isabellina*
 نام محلی: چوبان آلدان
 ۹۲/۷/۷



زرد پره سرسیاه *Emberiza melanocephala*
 نام محلی: ساری کوی نه
 ۹۳/۲/۱۲



سلیم کوچک *Charadrius alexandrinus*
نام محلی: چولوت
۹۲/۷/۷



خروس کولی *Vanellus vanellus*
نام محلی: زنگ زبغ، چمن خوروسو
۹۲/۷/۷

شکل ۵. تالاب سولدوز در تاریخ ۸۹/۳/۶



۴. تالاب سولدوز
مساحت: ۳۰۰ هکتار
گیاهان: نی، پوریا، جگن، گز
پرندگان: تالاب سولدوز



نوک خنجری (اوست) *Recurvirostra avosetta*
۹۲/۷/۷



چوب پا *Himantopus himantopus*
نام محلی: چول لوت
۹۲/۷/۷



کشیم گردن سیاه: *Podiceps nigricollis*
نام محلی: جوماغان
۹۳/۱/۳۰



کشیم بزرگ *Podiceps cristatus*
نام محلی: جوماربالا، پوم پول لو جوماغان
۹۳/۳/۲۴ (راست)، ۹۳/۱/۳۰ (چپ)



زنبور خوار معمولی *Merops piaster*
نام محلی: آری قاپان، قورقور
۹۳/۲/۱۲



سبز قبا *Coracias garrulus*
نام محلی: قیزلار قارقاسی، گوی قارقا
۹۳/۳/۲۴



چنگر *Fulica atra*
نام محلی: فاشقا تویوخ
۹۳/۳/۲۴



پلیکان سفید *Pelecanus onocrotalus*
نام محلی: قوتان
۹۳/۸/۹

منابع

۱. فیروز، اسکندر، حیات وحش ایران (مهره داران)، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۸
۲. فاطمیان، علی، دایرة المعارف حیوانات (جلد دوم) پرندگان، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول، بهار ۱۳۸۴
۳. منصورى، جمشید، راهنمای پرندگان ایران، انتشارات کتاب فرزان، ویراست دوم، ۱۳۸۷